

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av rättshjälpslagen och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i rättshjälpslagen, lagen om rättegång i brottmål, lagen om statliga rättshjälpsbyråer, lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar och lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

Propositionen syftar till att göra elektronisk kommunikation möjlig då rättshjälp söks och då beslut fattas om ersättning för arvode och kostnadsersättning till ett rättegångsbiträde eller en försvarare. I rättshjälpslagen ska samtidigt göras några mindre ändringar. Rättshjälp ska omfatta bitrådets åtgärder för högst 80 timmar. Rättshjälpens retroaktivitet ska begränsas. Om rättshjälp har sökts först efter det att ärendet har avgjorts i domstol,

ska rättshjälp inte gälla åtgärder som föregått avgörandet. Domstolen ska det av särskilda skäl kunna besluta om en fortsättning av förordnandet av försvarare, fastän fortsättningarna för förordnandet av försvarare har upphört medan rättegången pågår. Dessutom ska det i lag föreskrivas om en verkställighetsmedlares rätt att av statens medel få arvode och kostnadsersättning när det är fråga om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2009. På grund av de tekniska förberedelserna i fråga om den elektroniska kommunikationen vid rättshjälp avses de föreslagna ändringarna av rättshjälpslagen träda i kraft först den 1 december 2009.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
MOTIVERING	4
1 Nuläge och de föreslagna ändringarna	4
1.1 Rättshjälpslagen	4
1.1.1 Elektronisk kommunikation vid rättshjälp och när det gäller att bestämma arvode för biträdet	4
1.1.2 De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp	5
1.1.2.1 Beaktande av makens ekonomiska ställning i vissa situationer	5
1.1.2.2 Beaktande av förmögenhet	6
1.1.2.3 Juridisk rådgivning i liten skala	6
1.1.2.4 Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp	6
1.1.2.5 En rättsskyddsförsäkrings inverkan på rättshjälp	7
1.1.3 Rättshjälpens retroaktiva verkan	7
1.1.4 Andra ändringar	8
1.2 Lagen om rättegång i brottmål	8
1.2.1 Fortsättning av förordnande av försvarare i vissa situationer	8
1.2.2 De förmåner som hör till förordnandet till försvarare	9
1.3 Lagen om statliga rättshjälpsbyråer	9
1.3.1 Rättshjälpsdistriktet och bestämmelsen om verksamhetsställe	9
1.3.2 Utnämning av offentligt rättsbiträde	10
1.3.3 Byråpersonalens behörighet att avgöra rättshjälpsärenden	10
1.4 Lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar	10
1.5 Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	10
2 Propositionens konsekvenser	11
2.1 Elektronisk kommunikation	11
2.2 De övriga ändringarna	13
3 Beredningen av propositionen	13
4 Ikraftträdande	13
LAGFÖRSLAG	14
1. Lag om ändring av rättshjälpslagen	14
2. Lag om ändring av 2 kap. 4 och 10 § i lagen om rättegång i brottmål	18
3. Lag om ändring av lagen om statliga rättshjälpsbyråer	19
4. Lag om ändring av lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar	20
5. Lag om ändring av 31 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	21
BILAGA	22
UTKAST TILL FÖRORDNING	22
om ändring av statsrådets förordning om rättshjälp	22
BILAGA	23
UTKAST TILL FÖRORDNING	23

om medlarens arvode och kostnadsersättning i ett ärende som gäller verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	23
BILAGA	25
PARALLELLEXTERNA	25
1. Lag om ändring av rättshjälpslagen.....	25
2. Lag om ändring av 2 kap. 4 och 10 § i lagen om rättegång i brottmål	33
3. Lag om ändring av lagen om statliga rättshjälpsbyråer	35
4. Lag om ändring av lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar	37
5. Lag om ändring av 31 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	39

MOTIVERING

1 Nuläge och de föreslagna ändringarna**1.1 Rättshjälpslagen****1.1.1 Elektronisk kommunikation vid rättshjälp och när det gäller att bestämma arvode för biträdet**

Förslaget syftar till att göra elektronisk kommunikation möjlig då rättshjälp söks och då en försvarare eller ett målsägandebiträde förordnas. Också behandlingen av biträdets yrkande på arvode och ersättning för kostnader och utbetalningen ska ske elektroniskt. Den elektroniska kommunikationen underlättar och effektiviserar kundernas och deras biträdens eller försvarares utförande av ärenden hos rättshjälpsbyråerna och domstolarna. Rättshjälpsbyråns uppgift är att pröva förutsättningarna för att kunden ska kunna få rättshjälp i ärendet. Genom en elektronisk överföring av uppgifterna angående rättshjälp från rättshjälpsbyråerna direkt till domstolen blir behandlingen vid domstolen snabbare och enklare. Domstolens uppgift är att bestämma biträdets och försvararens arvode och kostnadsersättning. Då bestämmandet och utbetalningen av arvodet sker elektroniskt kan domstolen använda den tid och det besvär som för tillfället går åt till manuell uträkning av arvodet och kostnadsersättningen till att avgöra huvudsaken.

Vid elektronisk kommunikation kan en kund eller dennes biträde anhängiggöra ärendet via justitieministeriets elektroniska kommunikationsportal på internet. Kunden eller biträdet kan med hjälp av en kalkylator på portalen göra en uträkning angående kundens möjligheter att få fri rättshjälp eller rättshjälp som partiellt ska ersättas. Rättshjälpsbeslutet sänds till kunden eller biträdet som ett elektroniskt brev. Om kunden eller biträdet inte nöjer sig med rättshjälpsbeslutet kan han eller hon för att få ändring via gränssnittet avfatta en begäran om avgörande. Om rättshjälpsbyrån inte rättar beslutet på begärt sätt,

stys begäran om avgörande elektroniskt till rättshjälpsregistret, varifrån domstolen tar upp begäran om avgörande till behandling.

Då behandlingen av ärendet är över vid domstolen, ska biträdet sammanställa en elektronisk räkning för domstolen som domstolen använder som grund för att bestämma arvodet. Arvodet och kostnadsersättningen bestäms i ett avgörande som är separat från huvudsaken och som domstolen elektroniskt skickar till justitieförvaltningens servicecentral för utbetalning. I det separata avgörandet angående arvodet ska endast bestämmas storleken på det arvode och den kostnadsersättning som ska betalas av statens medel. I den egentliga domen eller avgörandet i huvudsaken bestäms angående den övriga ersättningsskyldigheten så som rättshjälpsstagarens motparts eventuella ersättningsskyldighet till staten eller om skyldigheten för den som fått rättshjälp mot partiell ersättning att ersätta självriskandelen till sitt biträde.

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Då rättshjälpsökanden till sitt biträde har valt en privat jurist, sköter denne i praktiken om att rättshjälp söks. Sökanden ska dock själv underteckna den försäkran som ingår i ansökan om att de uppgifter som lagts fram i ansökan är korrekta. På detta sätt har man velat säkerställa att de uppgifter som lagts fram håller strek. Förfarandet för att ansöka om rättshjälp bör dock vara smidigare än för närvarande i det avseendet att också en ansökan som för huvudmannens räkning undertecknats av ett ombud eller en ansökan i elektronisk form som bekräftats av identifierare bör kunna godkännas. Rättshjälpsbyrån ska dock alltid ha möjlighet att kräva att sökanden själv undertecknar ansökan, om det finns skäl till det.

För att göra en elektronisk rättshjälpskommunikation av angivet slag möjlig föreslås en ändring av 10 § 1 mom. i rättshjälpslagen. Behandlingen av ansökan blir effektivare, om rättshjälpsbeslutet kan sändas under den adress för biträdet som sökanden har uppgivit. En ändring som avser detta föreslås i 11 § 1 mom. i rättshjälpslagen.

Enligt 17 § 1 mom. i rättshjälpslagen fastställs för ett privat biträde ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna och tidsspillan samt ersättning för kostnaderna. För närvarande presenteras rättegångsfakturan vid domstolens sammanträde i allmänhet då sammanträdet slutar. Fakturan ges vanligen inte heller på förhand till motparten eller domstolen innan sammanträdet börjar. Detta beror till en del på att den slutliga fakturan kan presenteras först då behandlingen avslutas. Att presentera fakturan i ett sent skede orsakar dock att det kan gå mycket tid åt för domstolen och motparten för att bekanta sig med faktura och att ställa eventuella frågor och komma med ställningstaganden. Detta kan fördröja rättegången och för sin del också öka på motpartens rättegångsfaktura. Det är också tänkbart att man i det skedet inte i tillräcklig grad hinner eller orkar sätta sig in i fakturan.

Biträdet eller försvararen bör dagen före sammanträdet till domstolen och motparten sända en elektronisk faktura via kommunikationsportalen. På detta sätt får domstolen och motparten möjlighet till att i tillräcklig grad på förhand sätta sig in i fakturan som presenteras och vid sammanträde eller före det ställa eventuella frågor och anföra anmärkningar angående fakturan. Efter sammanträdet fyller domstolen i sammanträdet längd på den elektroniska blanketten.

Enligt 20 § 2 mom. i rättshjälpslagen ska domstolen, då den ålägger rättshjälpsstagaren att till sitt biträde betala den eventuella självriskandelen, bereda rättshjälpsstagaren tillfälle att yttra sig om fakturan är korrekt. Bestämmelsen ska klarläggas så att ett sådant tillfälle att yttra sig inte längre behöver ges, om rättshjälpsstagaren redan har godkänt att fakturan är korrekt.

Enligt 17 § 1 mom. i rättshjälpslagen utfärdas närmare bestämmelser om grunderna för biträdenas arvoden och kostnader genom förordning av statsrådet.

Enligt grundlagen hör den lagstiftande makten, dvs. makten att utfärda allmänna rättsbestämmelser om privatpersoners och samfunds samt myndigheters rättigheter och skyldigheter till riksdagen. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individers

rättigheter och skyldigheter. Angående grunderna för biträdenas arvoden och ersättningar ska alltså föreskrivas i lag och inte i en förordning av statsrådet. Av denna orsak föreslås en ändring av nämnda bestämmelse i 17 § 1 mom. i rättshjälpslagen på ett sådant sätt att av lagrummet framgår tidsåtgången för biträdets åtgärder och nödvändig tidsspillan med anledning av resor som en grund för arvodet. Enligt det föreslagna bemyndigandet utfärdas genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om de åtgärder som omfattas av arvodet, storleken av timarvodet, minimiarvodet för ett enskilt ärende, de kostnader som ska ersättas samt de skäl med hänsyn till ärenden och biträden enligt vilka arvodet kan ökas eller nedsättas.

1.1.2 De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp

1.1.2.1 Beaktande av makens ekonomiska ställning i vissa situationer

Enligt 3 § 1 mom. i rättshjälpslagen ges rättshjälp på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bestäms genom att en kalkyl görs över de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*). Denna kalkyl utarbetas på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter, förmögenhet och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden. Bestämmelsen föreslås bli ändrad så att det samma ska gälla också registrerade parförhållanden.

Det kan vara problematiskt med hänsyn till sådana som är misstänkta och svaranden i brottmål att beakta makens ekonomiska ställning i kalkylen över disponibla medel. På grundval av makens inkomster kan det tänkas att sökanden beviljas rättshjälp mot partiell ersättningsskyldighet och att en rättshjälpsavgift tas ut för den beviljade rättshjälpen, fastän rättshjälp på grundval av sökandens egna inkomster skulle ha beviljats helt utan ersättningsskyldighet och inte heller någon rättshjälpsavgift hade tagits ut. I dessa si-

tuationer kan rättshjälpsstagaren på grund av sin faktiska insolvens inte betala sin självriskandel och rättshjälpsavgiften. Det är också möjligt att rättshjälp inte överhuvudtaget beviljas på grund av makens inkomster.

Rättshjälpsökandenas makar kan av förståeliga skäl vara ovilliga att reda ut sina inkomster och tillgångar för behandlingen av den andra makens brottmål. Detta är i synnerhet fallet där den make som söker om rättshjälp är häktad och parförhållandets fortsättning är osäker. På grund av dessa omständigheter är det motiverat att ändra 3 § 1 mom. i rättshjälpslagen på ett sådant sätt att om sökanden av rättshjälp är misstänkt eller svarande i ett brottmål bestäms hans eller hennes rättshjälp endast på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Samma ska gälla en situation där makarna är motparter till varandra eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs.

1.1.2.2 Beaktande av förmögenhet

I och med att förmögenhetsskatten avskaffats fastställer inte längre skatteförvaltningen den skattskyldiges beskattningsbara förmögenhet och sökandens eventuella förmögenhet kan inte längre redas ut på grundval av beskattningsutgifterna. Eventuell förmögenhet ska därför inte längre beaktas då kalkylen över disponibla medel utarbetas. Lätt realiserbar förmögenhet på över 5 000 euro ska dock beaktas också i fortsättningen och tas med i beräkningen som en särskild tilläggs-självrisk i enlighet med 7 § i utkastet till förordning som är en bilaga till propositionen. Det föreslås att 3 § i rättshjälpslagen ändras på det sätt som följer av detta.

1.1.2.3 Juridisk rådgivning i liten skala

Enligt 3 § 2 mom. i rättshjälpslagen tas för juridisk rådgivning i liten skala ingen självriskandel ut. Enligt 12 § 2 mom. i lagen tas inte heller rättshjälpsavgift ut för juridisk rådgivning i liten skala. Enligt de bestämmelser som gäller för närvarande ska man dock för rättshjälpsökanden utarbeta en kalkyl över disponibla medel också då man av honom eller henne inte tar ut några avgifter på grund av att rådet är i liten skala. Det

är inte skäl att ändra på detta när mottagaren av rådet personligen besöker rättshjälpsbyrån. Det är däremot inte ändamålsenligt att utarbeta en kalkyl över disponibla medel då juridiska råd ges per telefon eller med hjälp av något annat medel för elektronisk distanskommunikation. Därför föreslås det en ändring av rättshjälpslagen på det sättet att sökandens ekonomiska ställning inte behöver redas ut vid juridisk rådgivning per telefon eller med hjälp av något annat medel för elektronisk distanskommunikation. Detta ska föreskrivas i en särskild 3 a §.

1.1.2.4 Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Enligt 5 § 2 mom. i rättshjälpslagen omfattar rättshjälpen biträdets åtgärder för en tid av högst etthundra timmar. Den domstol som behandlar ärendet kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpsstagarens behov av rättsskydd samt ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. I andra än domstolsärenden är maximantalet timmar om etthundra ovillkorligt och rättshjälpen kan inte fortsätta sedan detta har uppnåtts.

Behovet av att fortsätta rättshjälpen över etthundra timmar har varit aktuellt närmast i tvistemål, där rättegångsmaterialet är omfattande och där man ofta söker ändring i tingsrättens avgörande. I det enskilda fallet kan rättegångskostnaderna stiga till betydande belopp. Av rättssäkerhetsskäl kan man för ärenden som behandlas vid domstol inte tänka sig en absolut övre gräns.

För att ökningen av rättegångskostnader dock ska kunna stävjas och behovet av rättsskydd övervakas i ett tillräckligt tidigt skede, föreslås det för det första att den övre gränsen om etthundra timmar sänks till åttio timmar. För det andra ska rättshjälpsstagaren reda ut för domstolen varför en fortsättning av rättshjälpen behövs och redogöra för de åtgärder som i ärendet ännu är nödvändiga. Ärendets behandling vid domstolen ska dessutom effektiviseras av att rättshjälpen ska kunna fortsättas med högst 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ären-

dets särskilda omfattning bestämmer annat. Förutsättningarna för en fortsättning av rättshjälpen ska inte ändras. Det ska fortsättningsvis finnas särskilda skäl till en fortsättning med beaktande av rättshjälpsstagarens behov av rättsskydd samt ärendets art och omfattning. En begäran om en fortsättning av rättshjälpen ska göras i god tid innan åttio timmar har uppnåtts för att domstolen ska ha tillräckligt med tid för beslutsövervägande och för att rättshjälpsstagaren i god tid ska kunna bereda sig på att rättshjälpen trots begäran inte fortsätts.

1.1.2.5 En rättsskyddsförsäkrings inverkan på rättshjälp

Enligt 3 § 4 mom. i lagen beviljas inte rättshjälp, om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i en domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättning som i försäkringsavtalet fastställts som maximibelopp för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättsskyddstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Fastän ärendet behandlas vid domstol är det rättshjälpsbyrån som fattar beslut om att bevilja rättshjälp. I praktiken har rättshjälpsbyråerna inte förutsättningar att bedöma sökandens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning, om rättshjälp söks först då rättsskyddsförsäkringens försäkringsbelopp uppnåtts vid en behandling vid domstol. Rättsskyddsbyråerna fattar i dessa situationer därför i allmänhet ett avslagsbeslut och överför beviljandet av rättshjälp att avgöras av den domstol som behandlar huvudsaken och som också har bättre möjlighet att bedöma behovet av rättshjälp.

Det föreslås att bestämmelsen ändras på ett sådant sätt att den domstol som behandlar ärendet i en situation som beskrivits ovan ska besluta om beviljande av rättshjälp. Sökanden ska för domstolen presentera rättshjälpsbyråns utredning över att sökanden uppfyller de ekonomiska förutsättningarna för beviljande av rättshjälp. Till övriga delar ska förutsättningarna och förfarandet vara de samma som vid beslut om en fortsättning av rättshjälpen

utöver den maximigräns som föreskrivs i 5 § 2 mom. på det sätt som anges i avsnitt 1.1.2.4. Det ska alltså med beaktande av sökandens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning finnas särskilda skäl till att bevilja rättshjälp. Sökande ska också för domstolen presentera en utredning över de nödvändiga åtgärder som ärendet kräver. Också i detta fall ska domstolen sätta ut ett maximiantal timmar för de åtgärder som ersätts till biträdet som inte får överskrida trettio timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning beslutar annat. Ändrat på detta sätt ska det nuvarande 3 § 4 mom. bli en ny särskild 3 b §.

1.1.3 Rättshjälpens retroaktiva verkan

Enligt 10 § 1 mom. i lagen kan rättshjälp sökas under varje fas av behandlingen av ett ärende till dess att ett ärende som behandlas i domstol har vunnit laga kraft eller behandlingen av ett annat ärende har avslutats. Enligt 13 § 1 mom. kan rättshjälp beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. För överklagandesituationer finns det i 2 mom. i sistnämnda lagrum en bestämmelse som begränsar den retroaktiva verkan. Enligt bestämmelsen i fråga kan i ett ärende som behandlas i en fullföljdsdomstol rättshjälp inte beviljas retroaktivt så att den gäller åtgärder som har vidtagits före ändringssökandet, om inte sökanden gör det sannolikt att han eller hon har haft giltig orsak att inte ansöka om rättshjälp tidigare.

Man kan anse att det är en godtagbar utgångspunkt att rättshjälp ska sökas i ett så tidigt skede som möjligt och i vart fall innan huvudsaken har avgjorts. Det kan i och för sig finnas godtagbara skäl för att ansökan om rättshjälp görs först i ett sent skede. Biträdet kan ha fått uppdraget först dagen före behandlingen eller rentav samma dag och inte heller huvudmannen är nödvändigtvis medveten om sin möjlighet till rättshjälp. I praktiken förfar man i sådana situationer så att ärendet behandlas planenligt, men avgörandet av huvudsaken skjuts upp tills rättshjälpsbeslutet getts till domstolen.

Av denna orsak och för att göra systemet klarare föreslås det att rättshjälp inte ska gälla åtgärder som gäller åtgärder föregått avgörandet i huvudsaken, om rättshjälpsansökan gjorts först efter det att ärendet avgjorts av domstol. Detta ska regleras i 13 § 1 mom. i lagen. Rättsförluster uppstår inte eftersom en ansökan till rättshjälpsbyrån innan huvudsaken avgörs är tillräcklig.

Lagen saknar bestämmelser för den situationen att rättshjälp söks efter domstolens avgörande innan ärendet vunnit laga kraft men ärendet inte överklagas. För de antagligen sällsynta situationer där rättshjälpsbeslutet inte hinna göras innan huvudsaken avgörs föreslås i 18 § 2 mom. en bestämmelse om när fullföljdsdomstolen ska bestämma biträdets arvode och ersättning för också de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. På grund av förslaget kan specialbestämmelsen i 13 § 2 mom. i rättshjälpslagen om fullföljdssituationer upphävas som obehövlig.

1.1.4 Andra ändringar

Rättshjälpslagen innehåller hänvisningar till punkter i rättelagen som på grund av ändringar av rättelagen (633/1982) lagtekniskt har flyttats till ett annat ställe. Dessa hänvisningar till rättelagen i 20 § 3 mom., 21 § 2 mom. och 22 § 1 mom. i rättshjälpslagen föreslås i detta sammanhang bli ändrade så att de motsvarar den nuvarande rättelagen.

Bestämmelsen om ändringssökande i 24 § 1 mom. i rättshjälpslagen är oklar och motsvarar inte sitt syfte. Det föreslås att den förtydligas.

1.2 Lagen om rättegång i brottmål

1.2.1 Försättning av förordnande av försvarare i vissa situationer

I 2 kap. 1 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål räknas de situationer upp då det på den misstänktes begäran ska förordnas en försvarare för honom eller henne och i 3 mom. de fall där en försvarare ska förordnas på tjänstens vägnar. En försvarare förordnas då det är fråga om ett grovt brott eller

om den misstänkte är anhöllen eller häktad eller om han eller hon är minderårig. Enligt 2 kap. 4 § 3 mom. i lagen förfaller förordnandet till försvarare, om förutsättningarna för förordnandet till försvarare upphör.

I praktiken är det mycket vanligt att förutsättningarna för förordnande till försvarare upphör under rättegången. T.ex. släpps en häktad svarande på fri fot eller så ändras brottsrubriceringen i underrättens dom till en lindrigare än i åtalet och behandlingen av ärendet fortsätter i fullföljdsdomstolen. Förutsättningarna upphör också, om svaranden under rättegången fyller 18 år. Efter det att förordnandet om försvarare upphör kan den misstänkte eller svaranden ansöka om rättshjälp i enlighet med bestämmelserna i rättshjälpslagen.

Att ett förordnande om försvarare upphör innan rättsbehandlingen upphör kan någon gång orsaka problematiska situationer förutom för svaranden i ett brottmål också för det rättegångsbiträde som försvarat honom eller henne. En försvarare är nämligen i bättre ställning än ett biträde som förordnats på grundval av rättshjälpslagen. Till en försvarare betalas arvodet i sin helhet av statens medel oberoende av den försvarades ekonomiska situation och den försvarade åläggs ersätta till staten de arvoden som betalts till försvararen, dock inte till den del som han eller hon är berättigad till rättshjälp. Till ett biträde enligt rättshjälpslagen betalas däremot av statens medel inte rättshjälpstagarens självriskandel. Fastän förutsättningarna för förordnandet av försvarare har upphört, består trots detta i allmänhet behovet av ett biträde då rättsbehandlingen fortsätter t.ex. vid fullföljdsdomstolen.

Det är motiverat att en försvarare som redan satt sig in i ärendet ska få fortsätta biträda sin huvudman också efter det att förutsättningarna för förordnande av försvarare har upphört. Om det inte är klart att den som biträds är berättigad till rättshjälp utan ersättningsskyldighet eller om huvudmannen är insolvent, kan den som skött försvararuppgifterna bli tvungen att fortsätta sitt uppdrag i ovetskap om han eller hon i fortsättningen får ersättning för uppdraget. Det ska beaktas att försvararuppdraget kan tänkas ha anknytning till en sådan brottsrättegång som lett till att

huvudmannen mistat sin arbetsplats och hans eller hennes egendom belagts med kvarstad. Utgångspunkten enligt god advokatsed är att en advokat på grund av att huvudmannen är medellös inte mitt i allt kan avstå från sitt uppdrag och åtminstone inte på ett sådant sätt att huvudmannens rättsskydd äventyras på grund av detta. En advokat är därför skyldig att åtminstone dra försorg om nödvändiga åtgärder i anslutning till ett överklagande fastän arvodet för detta är osäkert. Om den som skött försvararuppgifter avstår från sitt uppdrag efter att ha blivit utan det arvodesförskott han eller hon yrkat på, kan det vara svårt att få ett kompetent biträde för svaranden vilket kan äventyra svarandens rättsskydd.

Domstolarnas praxis i sådana situationer varierar. En del domstolar bestämmer av rättsskyddsskäl inte alltid att förordnandet om försvarare ska upphöra trots att förutsättningarna enligt lagen för detta är för handen. I 2 kap. 4 § 3 mom. i lagen föreslås det en bestämmelse som ökar domstolarnas prövningsrätt i sådana situationer och som ger domstolen en möjlighet att då vägande rättsskyddsskäl kräver det förordna att uppdraget som försvarare inte ska förfalla fastän förutsättningarna för förordnandet av försvarare har upphört. Den föreslagna bestämmelsen ändrar inte den slutliga kostnadsansvarsfördelningen mellan staten och den svarande som försvaras, utan tryggar vid behov en rättslig hjälp utan avbrott för svaranden i ett brottmål.

Det föreslås att från 2 kap. 4 § 1 mom. avlägsnas hänvisningen till rättshjälpslagens 13 § 2 mom., som upphävs (ovan punkt 1.1.3)

1.2.2 De förmåner som hör till förordnandet till försvarare

Förmånerna enligt lagen om rättegång i brottmål för en svarande i ett brottmål som fått en försvarare motsvarar inte till alla delar förmånerna enligt 4 § i rättshjälpslagen. En sådan svarande befrias inte från behandlingsavgift och av statens medel ersätts inte andra av hans eller hennes bevisningskostnader än de som föranleds av personbevisning. Om svaranden önskar få del av dessa förmåner,

ska svaranden av rättshjälpsbyrån skaffa en utredning över att han eller hon är berättigad till rättshjälp på basis av sina ekonomiska omständigheter. Det ska beaktas att dessa förmåner på grundval av rättshjälpslagen beviljas till fullt belopp också då rättshjälp beviljas mot partiell ersättningsskyldighet.

Praxis skulle förenklas om det till svaranden i ett brottmål, för vilken förordnats en försvarare med stöd av lagen skulle höra nämnda förmåner enligt 4 § i rättshjälpslagen. Detta skulle innebära att också en sådan svarande som inte vore berättigad till rättshjälp ens med partiell ersättningsskyldighet skulle få dessa förmåner. Andra bevisningskostnader än sådana som föranleds av personbevisning kan i det enskilda fallet vara tom. betydande. Då det är fråga om ett allvarligt brottsärende kan det dock anses att det är motiverat att dessa kostnader ersätts av statens medel, fastän svaranden inte är mindre bemedlad. Det är skäl att betona att sådana kostnader med stöd av rättshjälpslagen betalas av statens medel endast om bevisningen varit nödvändig för utredning av ärendet.

Det föreslås att 2 kap. 10 § 1 mom. i lagen ändras på nämnda sätt. När det gäller ersättningar av statens medel till vittnen föreslås det dessutom en hänvisning direkt till lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972) i stället för till rättshjälpslagen

1.3 Lagen om statliga rättshjälpsbyråer

1.3.1 Rättshjälpsdistriktet och bestämmelsen om verksamhetsställe

I lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) föreskrivs för närvarande att en rättshjälpsbyrå kan ha en filialbyrå och en filialmottagning och att genom förordning av justitieministeriet bestäms om i vilka kommuner det finns rättshjälpsbyråer samt deras filialbyråer och filialmottagningar. Rättshjälpsbyråorganisationen förnyas på ett sådant sätt att rättshjälpsbyråer av samma storlek i fråga om personal sammanslås administrativt, varför det är ändamålsenligt att ur lagen avlägsna begreppen filialbyråer och filialmottagning. I stället föreslås det att det 1

2 § föreskrivs att en rättshjälpsbyrå vid behov kan ha flera än ett verksamhetsställe.

Rättshjälpsdistriktet är definierat enligt de nuvarande gränserna för hovrätternas domkretsar. Detta är inte ändamålsenligt eftersom rättshjälpsbyråerna inte har ett administrativt samband med hovrätternas verksamhet. Av denna orsak är det skäl att i 4 § avstå från definitionssättet i fråga. I stället föreslås det i 2 § att ett rättshjälpsdistrikt bildas i enlighet med det regionala behovet av rättshjälps-tjänster.

1.3.2 Utnämning av offentligt rättsbiträde

Enligt 3 § 3 mom. i lagen utnämner justitieministeriet de ledande offentliga rättsbiträdena och de offentliga rättsbiträdena. Enligt 1 § i justitieministeriets förordning om statliga rättshjälpsbyråer (390/2002) kan det vid en rättshjälpsbyrå förutom tjänsterna som offentligt rättsbiträde även finnas tjänster som rättsliga rådgivare samt personal i arbetsavtalsförhållande. Denna övriga personal utnämns eller anställs enligt förordningen av det ledande allmänna rättsbiträdet. Det är motiverat att rättshjälpsbyråns ledande rättsbiträde ska få utnämna och anställa alla personer som arbetar vid byrån. Därför föreslås det att det nämnda lagrummet ändras på det sättet att det ledande offentliga rättsbiträdet utnämner ett offentligt rättsbiträde.

1.3.3 Byråpersonalens behörighet att avgöra rättshjälpsärenden

För närvarande kan ett ledande offentligt rättsbiträde med stöd av 12 § 2 mom. i lagen skriftligt förordna en medlem av kanslipersonalen att avgöra rättshjälpsansökningar i klara fall, om rättshjälp beviljas i enlighet med ansökan. Lagrummet gör det inte möjligt att på kanslipersonalen överföra behörigheten i fråga om avslagsbeslut. Kanslipersonalens yrkesskicklighet är tillräcklig också för att avgöra sådana rättshjälpsbeslut. Därför föreslås en ändring av paragrafen på ett sådant sätt att ledande offentliga rättsbiträdet ska kunna förordna en medlem av kanslipersonalen att avgöra rättshjälpsärenden i samtliga klara fall. Om avgörandet av ansökan dock

lämnar rum för tolkning ska det överföras att avgöras av ett offentligt rättsbiträde. Det ska fortsättningsvis vara möjligt att ge förordnandet i den avgränsade formen att medlemmen av kanslipersonalen kan avgöra ansökningar om rättshjälp endast i klara fall, om rättshjälp beviljas i enlighet med ansökan.

1.4 Lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar

Den nämnda lagen (269/1974) tryggar en statsanställds ställning i vidare omfattning än de allmänna rättshjälps- och rättegångskostnadsbestämmelserna då han eller hon i en rättegång som har samband med tjänsteförhållandet är part antingen som målsägande eller svarande. I de situationer som föreskrivs i lagen ska det förordnas ett biträde åt honom eller henne oberoende av den ekonomiska ställningen. På rättshjälpen eller dess innehåll inverkar inte heller en eventuell rättsskydds-försäkring.

Ändringarna som föreslås i denna lag syftar inte till att ändra på de statsanställdas ställning. Ändringarna gäller endast att när det är fråga om behörighetsvillkoren för ett rättegångsbiträde, förordnande av biträde och arvode och kostnadsersättning till biträdet ska det i speciallagen i stället för till rättshjälpslagen hänvisas till bestämmelserna om försvarare och målsägandebiträde i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål. Detta är fallet för att förmånerna enligt denna speciallag bättre motsvarar förmånerna enligt 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål för den som förordnats en försvarare och som målsägande har fått ett rättegångsbiträde än de allmänna förmånerna som ingår i rättshjälpslagen.

1.5 Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

Domstolens beslut och interimistiska beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt verkställs så som föreskrivs i lagen om verkställighet beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996). Enligt den ska domstolen förordna en medlare när en ansökan om verkställighet har inkommit till tings-

rätten. Som medlare verkar i allmänhet en socialarbetare som är insatt i barnskydd och som utsetts av myndigheten för socialvården eller en psykolog.

Medlaren ska personligen ta kontakt med parterna och han eller hon ska försöka ordna en gemensam förhandling med parterna. Medlaren ska också samtala med barnet, om detta är möjligt med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå. Syftet med medlingen är att främja samverkan mellan parterna för att tillgodose barnets välfärd enligt det beslut som ska verkställas. Enligt verkställighetslagen kan tingsrätten vid behov förordna två eller flera medlare. Medlaren ska uppgöra en rapport över medlingen som tillställs tingsrätten.

Till en medlare betalas av statens medel arvode, vars storlek i det enskilda fallet tingsrätten bestämmer. Då arvodet bestäms tillämpas justitieministeriets föreskrift från november 1996 (4133/161/97). Justitieministeriets behörighet att utfärda en föreskrift om grunderna för det arvode som betalas till medlare grundar sig på 12 § 1 mom. i förordningen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (729/1996). Enligt förordningen betalas till en medlare av statens medel arvode och ersättning för kostnader enligt grunder som fastställs av justitieministeriet. Förordningen har utfärdats med stöd av 34 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt enligt vilken närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen utfärdas genom förordning.

Angående medlares rätt till arvode och ersättning för sina kostnader har alltså föreskrivits i en förordning av statsrådet som utfärdades innan grundlagen trädde i kraft och på vilken också justitieministeriets behörighet att utfärda en föreskrift om grunderna för arvodet grundar sig. Enligt grundlagen hör den lagstiftande makten, dvs. makten att utfärda allmänna rättsnormer som förpliktar enskilda och sammanslutningar samt myndigheter till riksdagen. Eftersom en medlares rätt till arvode och ersättning för kostnader av statens medel är en sak som ska regleras i lag, kan ett ministeriums föreskrift om grunderna för medlares rätt till arvode och ersättning för kostnader, som har utfärdats på

grundval av en förordning, inte ändras, om inte rätten att utfärda författningar om det kan härledas från en bestämmelse på lagnivå. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Därför föreslås det att det till lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt fogas bemyndigandet i fråga som innebär att medlaren har rätt att av statsmedel få ett arvode som är skäligt i förhållande till uppdragets art och omfattning samt ersättning för nödvändiga kostnader. Genom en förordning av justitieministeriet ska närmare föreskrivas om de åtgärder som arvodet omfattar, arvodets storlek, de kostnader som ska ersättas och de skäl med hänsyn till ärendet och medlaren på vilka arvodet kan ökas eller nedsättas.

Justitieministeriets föreskrift om grunderna för medlarens arvode som har varit oförändrad i över tio års tid bör nu ändras så att den motsvarar utvecklingen av den allmänna inkomstnivån. Föreskriften ska upphävas och definieringen av arvodenas nivå regleras på nytt i en förordning av justitieministeriet med stöd av det bemyndigande som nu ska tas in i lagen. Ett utkast till förordning är en bilaga till regeringens proposition.

2 Propositionens konsekvenser

2.1 Elektronisk kommunikation

Byggandet av ett elektroniskt system förorsakar uppskattningsvis år 2008 staten kostnader på 620 000 euro. Den underlättar väsentligt domstolarnas arvodesbeslut och reducerar den tid som går åt till att göra arvodesbesluten. Ett fungerande system minskar också för den byråpersonal som deltar i utbetalningen av arvoden tidsödande mellanskeden som nu görs manuellt. De tilläggskostnader som uppstår i initialskedet fås senare tillbaka i form av inbesparade årsverken.

Den elektroniska kommunikationen har i domstolarna en inverkan som motsvarar 1–3 årsverken. För justitieförvaltningens servicecentral medför ibruktagandet av elektronisk kommunikation uppskattningsvis en inbesparing på två årsverken. Vid rättshjälps-

byråerna innebär det förenklade ansökningsförfarandet och den elektroniska kommunikationen en inbesparing motsvarande 8—9 årsverken.

Årsverkesinbesparingarna hänför sig till åren 2010-2012, om det elektroniska kommunikationssystemet tas i bruk år 2009. År 2010 har den elektroniska kommunikationen en inverkan som motsvarar cirka fyra årsverken. År 2011 inverkar den elektroniska kommunikationen på rättshjälpsbyråernas arbetsmängd med ca fem årsverken samt på domstolarnas och justitieförvaltningens servicecentrals arbetsmängd med ca två årsverken.

Samhälleligt främjar projektet medborgarnas möjligheter att kommunicera med myndigheter med hjälp av internet. Den elektroniska kommunikationen underlättar kommunikationsmöjligheterna och gör dem mångsidigare genom att lösgöra kommunikationen från det fysiska servicestället och den avgränsade tjänstetiden. Kvaliteten på servicen förbättras.

Den elektroniska kommunikationen byggs upp så att basuppgifterna för bestämmandet av arvodet fås redan i det skedet då rättshjälp söks. Uppgifterna från den elektroniska ansökan om rättshjälp överförs till basen för rättshjälpsbeslutet och från rättshjälpsbeslutet vidare till den domstol som handlägger ärendet. Domstolarna kan också tillgodogöra sig dessa uppgifter också då de behandlar begäranden om avgörande. Systemet ger sökanden, biträdet, domstolarna och rättshjälpsbyråerna en möjlighet att följa med hur rättshjälpsbeslutet och utbetalningen av arvodet fortskrider.

Ett biträde eller en försvarare kan för sin klients räkning elektroniskt skicka ansökan till rättshjälpsbyrån via en portaltjänst. Ibruktageandet av det elektroniska kommunikationssystemet ökar i någon mån arbetet för biträdena, eftersom de på en elektronisk blankett matar in eller till den för över uppgifterna som behövs för att göra ett rättshjälpsbeslut och för att betala arvodet. Det effektiviserade systemet gör dock snabbare utbetalningen av arvodet och övriga kostnader till biträdet. Då man ansluter behandlingen av ersättningar som ska betalas med skattemyndigheternas mervärdesskatteregister

och förskottsuppbörsregister blir behandlingen av ersättningar ännu snabbare och förfriare än tidigare.

Skapandet av ett riksomfattande ansökningssystem underlättar vid anhopningssituationer en centrering av rättshjälpsbesluten till sådana rättshjälpsbyråer som har beslutskapacitet. Med detta arrangemang förebygger man sådana situationer som också förekommit i praktiken där det i samma ärende i olika byråer har förordnats olika biträden.

Ibruktageandet av det elektroniska ansökningssystemet minskar posthanteringen i rättshjälpsbyråerna samt den separata överföringen av de pappersbaserade ansökningarna till elektronisk form. Dessutom överförs uppgifterna från de elektroniska blanketterna direkt till databaser utan en manuell inmatning av uppgifterna. De uppnådda arbetsinbesparingarna innebär en förbättring av produktiviteten och en minskning av de tjänstemän som ska rekryteras i stället för de som pensioneras.

Den som överväger att söka rättshjälp kan i det nya systemet göra en provkalkyl angående sina möjligheter att få rättshjälp. Detta minskar förfrågningar som riktas till serviceställena, varvid den belastning av rättshjälpsbyråerna som rådgivning och telefontjänst innebär minskar.

Det elektroniska kommunikationssystemet gör det möjligt att samla in mera ändamålsenliga och omfattande statistikuppgifter än för närvarande.

I samband med rättshjälpsreformen har den tid som i domstolarna går åt för att bestämma biträdenas och försvararnas arvoden ökat märkbart. Då besluten om utbetalning till privata rättsbiträden och försvarare görs med hjälp av ett elektroniskt system underlättas domstolarnas arbete och de kan bättre än tidigare koncentrera sig på att avgöra den egentliga huvudsaken. Särskilt domstolarna drar nytta av att ett elektroniskt utbetalningsbeslut tas i bruk. Totalbeloppet för den ersättning som utbetalas till ett biträde som arvode och kostnadsersättning och mervärdesskatteandelen behöver inte längre på nytt räknas ut manuellt i det fallet att domstolen inte godkänner det arvode och den ersättning som det i räkningen yrkats på. Domstolarna behöver inte längre fylla i missivblanketter

och inte heller posta biträdenas räkningar. Tack vare att förfarandet blir snabbare och enklare behöver domstolarna inte längre på grund av uträkning av biträdenas arvoden överföra domen att avkunnas som kanslidom, utan den kan genast avkunnas vid sammanträdet.

2.2 De övriga ändringarna

Det kan antas att minskningen av maximiantalet timmar för rättshjälp verkar i en kostnadsnedsättande och processeffektiviserande riktning. I sådana ärenden som behandlas vid domstol kan rättshjäpskundens rättsäkerhet inte äventyras eftersom domstolen vid behov kan bestämma om tilläggstimmar. Däremot är maximiantalet timmar absolut i de rättshjäpsärenden som inte behandlas vid domstol.

En nedbantning av ansökningsförfarandet sparar också in av den tid som för biträdena går åt för skötseln av ärendet vilket innebär inbesparingar i statens rättshjäpskostnader.

Rättshjäpslagens 3 § 1 mom. ändras på det sättet att om sökanden är misstänkt eller svarande i ett brottmål, bestäms rättshjälp enbart på grundval av sökandens ekonomiska ställning. I brottmål får svarandena som huvudregel rättshjälp utan ersättningsskyldighet, varför kostnaderna för samhället inte märkbart kommer att stiga trots att makans inkomster och tillgångar inte beaktas då rättshjälp beviljas.

I lagen om rättegång i brottmål ändras 10 § på ett sådant sätt att en svarande i ett brottmål för vilken det har förordnats en försvarare ska ha de förmåner som föreskrivs i 4 § i rättshjäpslagen. Reformen har inte nämnvärd statsfinansiell betydelse eftersom det

finns skäligen få sådana ärenden och det belopp i fråga om t.ex. behandlingsavgifter som staten på detta sätt går miste om är nästan betydelselöst.

3 Beredningen av propositionen

Behoven av en ändring av rättshjäpslagstiftningen har bedömts av en arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatt (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:4). Man fick in utlåtanden angående arbetsgruppens förslag av 39 myndigheter och samfund. Enligt remissammandraget (justitieministeriets utlåtanden och utredningar 2007:12) understödde merparten av remissinstanserna den elektroniska kommunikationen. Däremot förhöll sig domstolar skeptiskt till förslaget om en sänkning av maximitimantalet för rättshjälp från 100 timmar till 80 timmar och om begränsningen av rättshjälpens retroaktivitet, eftersom förslagen ökar deras arbetsmängd.

Förslaget har beretts vid justitieministeriet utgående från arbetsgruppens betänkande och de remissvar angående detta som har kommit in.

4 Ikraftträdande

De föreslagna lagarna föreslås träda i kraft vid ingången av år 2009. På grund av de tekniska förberedelserna för den elektroniska rättshjäpskommunikationen föreslås ändringarna av rättshjäpslagen dock träda i kraft först den 1 december 2009.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 13 § 2 mom.,
ändras 3 §, 5 § 2 mom., 10 § 1 mom., 11 § 1 mom., 13 § 1 mom. 17 § 1 mom., 18 § 1 och
2 mom., 20 § 2 och 3 mom., 21 § 2 mom., 22 § 1 mom. samt 24 § 1 mom., av dem 3 § sådan
den lyder delvis ändrad i lag 972/2004, samt
fogas till lagen nya 3 a och 3 b § som följer:

3 §

*De ekonomiska förutsättningarna för rätts-
hjälp*

Rättshjälp ges på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandes ekonomiska ställning bedöms på basis av de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*) och förmögenheten. De disponibla medlen räknas ut på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden eller i ett registrerat parförhållande. Om sökanden är misstänkt eller svarande i ett brottmål eller om makarna är varandras motparter eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, bestäms rättshjälpen enbart på basis av sökandens ekonomiska ställning.

Rättshjälp beviljas den vars disponibla medel och förmögenhet inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms närmare om de inkomster och utgifter som ska beaktas samt om hur underhållsskyldighet inverkar på beräkandet av de disponibla medlen, om beaktande av förmögenheten samt om de grunder som iakt-

tas när självriskandelen för rättshjälpstagaren fastställs.

En sökande beviljas rättshjälp trots de gränsvärden som gäller för disponibla medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnadskostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande är bosatt eller har hemvist.

3 a §

Juridisk rådgivning i liten skala

Sökandens ekonomiska ställning behöver inte redas ut när sökanden ges juridisk rådgivning i liten skala per telefon eller med hjälp av något annat medel för elektronisk distanskommunikation. För ekonomisk rådgivning i liten skala tas någon självriskandel inte ut.

3 b §

*Inverkan av en rättsskyddsförsäkring på
rättshjälpen*

Rättshjälp beviljas inte, om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det

som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan domstolen dock bevilja rättshjälp till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet har fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet. En förutsättning för detta är att sökanden lägger fram rättshjälpsbyråns utredning om sina ekonomiska förhållanden och en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst åttio timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. En förutsättning för detta är att rättshjälpstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts.

10 §

Ansökan om rättshjälp

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Sökanden ska lägga fram en utredning om sina ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Rättshjälpsbyrån kan godkänna också en ansökan som sökandens biträde gör för sökandens räkning. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning om de ekonomiska förhållandena och om saken som ska läggas fram.

11 §

Beviljande av rättshjälp

Rättshjälpsbyrån beslutar om beviljandet av rättshjälp, om inte något annat föreskrivs i denna eller någon annan lag. Om ett offentligt rättsbiträde är jävigt i huvudsaken, ska den som ansöker om rättshjälp anvisas att lämna in sin ansökan till en annan rättshjälpsbyrå. På sökandens begäran kan beslutet dock fattas vid rättshjälpsbyrån i fråga, om inte omständigheterna kräver att ärendet överförs. Det offentliga rättsbiträde som biträder motparten får dock inte avgöra ansökan om rättshjälp. Beslutet får sändas under den kontaktadress som sökanden har uppgett. Om inte något annat visas, anses sökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen från det beslutet postades.

13 §

När rättshjälpen börjar och dess varaktighet

Rättshjälp kan beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. Om ansökan har gjorts först efter det att ärendet har avgjorts vid domstolen, gäller rättshjälpen dock inte åtgärder

som har föregått avgörandet. Rättshjälpen gäller från beviljandet i alla rättsinstanser där ärendet behandlas.

17 §

Arvode och kostnadsersättning till ett privat biträde

För ett privat biträde fastställs ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna enligt tidsåtgång och för tidsspillan med anledning av nödvändiga resor samt ersättning för kostnader. Arvodet och kostnadsersättningen betalas av statens medel minskade med självriskandelen enligt 20 §. För att arvodet ska kunna bestämmas ska biträdet lägga fram en detaljerad utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och om sina kostnader, om det inte är onödigt att lägga fram en sådan utredning. Om avsikten är att utredningen ska behandlas vid muntlig förhandling i domstolen, ska biträdet i god tid och senast vardagen före rättegångsdagen till domstolen och vid behov till motparten ge en utredning över sina åtgärder och kostnader dittills. I brottmål ska allmänna åklagaren yttra sig om yrkandet på arvode och ersättning, om det med hänsyn till yrkandets belopp eller annars finns orsak till detta. Om en person som inte allmänt sköter advokatuppdrag vid domstolen i fråga har förordnats till biträde, ersätts tilläggskostnaderna för resor och tidsspillan endast om det är motiverat att ett sådant biträde anlitas. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om de åtgärder för vilka arvode betalas, storleken av timarvodet, minimiarvodet för ett enskilt ärende, de kostnader som ersätts samt de skäl i anslutning till ärendet och biträdet enligt vilka arvodet kan höjas eller sänkas. Genom förordning av statsrådet kan det också föreskrivas om på vilket sätt utredningen om arvodesersättnings- och kostnadsersättningsyrkanden ska presenteras för domstolen samt om när någon utredning om åtgärder inte behöver ges.

18 §

Bestämmande av arvoden och ersättningar

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av statens medel ska betalas till ett privat biträde, ett vittne och, om rättshjälpsstagaren inte annars enligt lag har rätt till kostnadsfri tolkhjälp, en tolk samt de ersättningar som ska betalas till rättshjälpsstagaren. Angående arvodet och ersättningen ges ett särskilt beslut separat från avgörandet i huvudsaken.

Arvodet och ersättningen till ett biträde bestäms av domstolen när biträdets uppdrag vid domstolen upphör. Om rättshjälp har sökts innan ärendet är avgjort vid domstol men rättshjälpsbyrån beslutar bevilja rättshjälp först efter detta och ändring har sökts i huvudsaken eller om fullföljdsdomstolen godkänner besväret som anförts över begäran om avgörande och huvudsaken inte längre är anhängig i en lägre instans, bestämmer fullföljdsdomstolen biträdets arvode och ersättning också för de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. I annat fall bestäms arvodet och kostnadsersättningen av den domstol som senast har behandlat saken. Om uppdraget fortgår en längre tid, kan arvodet och ersättningen bestämmas halvårsvis eller av särskilda skäl också för en kortare tid. Av särskilda skäl kan det förordnas att förskott ska betalas till biträdet för avsevärda kostnader som han eller hon har haft i uppdraget.

20 §

Fastställande av självriskandelen

När ett privat rättsbiträde har lämnat rättshjälp mot partiell ersättning i ett ärende som har behandlats i domstol, ska den domstol som avses i 18 § 2 mom., efter att ha gett rättshjälpsstagaren tillfälle att yttra sig om räkningen är korrekt, ålägga rättshjälpsstagaren att till biträdet betala självriskandelen för rättshjälpen, samtidigt som domstolen bestämmer det arvode som ska betalas till bi-

trädet av statens medel. Möjlighet att yttra sig om en räkning är korrekt behöver inte ges, om rättshjälpsstagaren har godkänt räkningen. I övriga fall fastställer rättshjälpsbyrån självriskandelen.

På den självriskandel som enligt domen ska betalas till ett privat rättsbiträde ska på begäran fastställas en i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter dagen för domen.

21 §

Indrivning av ersättning genom utsökning och dröjsmålsränta

Om den självriskandel som tillfaller staten eller rättshjälpsavgiften inte har betalats på förfallodagen, får på det försenade beloppet tas ut en i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten eller en räkning har sänts till den betalningsskyldige.

22 §

Ersättningsskyldighet för rättshjälpsstagarens motpart

Om rättshjälpsstagarens motpart enligt 21 kap. i rättegångsbalken, 9 kap. i lagen om rättegång i brottmål eller 13 kap. i förvaltningsprocesslagen skulle vara skyldig att helt eller delvis ersätta rättshjälpsstagarens rättegångskostnader, ska motparten åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten

för de kostnader i saken som det med stöd av denna lag har bestämts att ska betalas av statens medel och för det beräknade arvudet till det offentliga rättsbiträdet jämte i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten.

24 §

Prövning i domstol av rättshjälpsbyråns beslut

Ett beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får föras till domstol för prövning (*begäran om avgörande*). Begäran om avgörande ska framställas inom 30 dagar från delfäendet av rättshjälpsbyråns beslut, dock innan avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft. Begäran om avgörande ska tillställas den rättshjälpsbyrå som har fattat beslutet. Begäran ska framställas skriftligen och i den ska det uppges det beslut av rättshjälpsbyrån som begäran gäller samt till vilka delar och på vilken grund sökanden är missnöjd med beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På rättshjälp som beviljats före lagens ikraftträdande tillämpas 3 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande. På sådan rättshjälp tillämpas inte 3 b §.

På rättshjälp som någon ansökt om före denna lags ikraftträdande, tillämpas 13 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande.

2.

Lag**om ändring av 2 kap. 4 och 10 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 11 juli 1997 om rättegång i brottmål (689/1997) 2 kap. 4 § 1 och 3 mom. och 10 § 1 mom., av dem 2 kap. 4 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 260/2002 och 2 kap. 10 § 1 mom. sådant det lyder i lag 243/2006, som följer:

2 kap.

Om biträdande av part

4 §

En försvarare, ett målsägandebiträde och en stödperson förordnas av den domstol där brottmålet är väckt eller där det kan väckas. Förordnandena kan på de villkor som bestäms i 13 § 1 mom. i rättshjälpslagen ges retroaktivt så att det gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i målet. Om behandlingen av målet har avslutats och den tid som har bestämts för sökande av ändring inte ännu har gått ut, ges ovan nämnda förordnanden av den domstol som senast har behandlat målet.

Om förutsättningarna enligt 1 § för förordnande av försvarare upphör, förfaller förordnandet till försvarare, om inte domstolen på grund av svarandens rättssäkerhet av särskilda skäl beslutar annat. Beträffande återkallande av en försvarares, ett målsägandebiträdes och en stödpersons förordnande gäller i tillämpliga delar vad som i rättshjälpslagen bestäms om biträde.

10 §

Till en försvarare och ett målsägandebiträde som förordnats enligt detta kapitel betalas av statens medel arvode och ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 17 och 18 § i rättshjälpslagen bestäms om arvode och ersättning till biträden. En svarande för vilken det har förordnats en försvarare eller en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde befrias från skyldigheten att betala de avgifter som avses i 4 § 1 mom. 3 punkten i rättshjälpslagen. En svarande som har fått en försvarare och en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde ersätts för bevisningskostnader med iakttagande av vad som föreskrivs i 4 § 2 mom. i rättshjälpslagen. Till en stödperson som förordnats enligt detta kapitel samt till ett vittne som har åberopats av en svarande som har fått en försvarare och en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde betalas ersättning med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972).

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om statliga rättshjälpsbyråer**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 april 2002 om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) 1 och 2 §, 3 § 3 mom., 4 § samt 12 § 2 mom. som följer:

1 §

Staten har rättshjälpsbyråer som ger rättshjälp. Rättshjälpsbyråerna utför de uppgifter som enligt rättshjälpslagen (257/2002) eller bestämmelser i någon annan lag eller i förordning ankommer på dem.

2 §

Rättshjälpsbyråerna är belägna i rättshjälpsdistrikt, som bildas enligt det regionala behovet av rättshjälpstjänster. En rättshjälpsbyrå kan vid behov ha flera än ett verksamhetsställe. I fråga om rättshjälpsdistrikten och rättshjälpsbyråernas verksamhetsställen föreskrivs närmare genom förordning av justitieministeriet. Innan det utfärdas bestämmelser om verksamhetsställen placering ska de kommuner höras som saken gäller.

3 §

Justitieministeriet utnämner de ledande offentliga rättsbiträdena. Det ledande offentliga rättsbiträdet utnämner de offentliga rättsbiträdena.

4 §

Inom varje rättshjälpsdistrikt ska det finnas en direktör för rättshjälpsverksamheten. Direktören för rättshjälpsverksamheten ska svara för att utbudet av rättshjälpstjänster är jämnt fördelat inom rättshjälpsdistriktet. Direktören för rättshjälpsverksamheten är samtidigt ledande offentligt rättsbiträde vid en rättshjälpsbyrå. När direktören för rättshjälpsverksamheten sköter ett enskilt uppdrag ska på honom eller henne tillämpas vad som föreskrivs om offentligt rättsbiträde.

12 §

Ledande offentliga rättsbiträdet kan skriftligen förordna en medlem av kanslipersonalen att avgöra rättshjälpsansökningar i klara fall. Om avgörandet av ansökan lämnar rum för tolkning ska ansökan överlämnas till ett offentligt rättsbiträde för avgörande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen av den 29 mars 1974 om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar (269/1974) 1 d §, sådan den lyder i lag 265/2002, samt
fogas till 1 a §, sådan den lyder i lag 891/1980 och i nämnda lag 265/2002, ett nytt 3 mom. som följer:

_____ 1 a § _____ gång i brottmål föreskrivs om försvarare och målsägandebiträden.

I fråga om rättegångsbiträde, förordnande av rättegångsbiträde samt arvode och ersättning till rättegångsbiträden gäller i tillämpliga delar vad som i 2 kap. i lagen om rätte-

_____ Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

5.

Lag**om ändring av 31 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 31 § i lagen av den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

31 §

*Ersättningar och kostnader som betalas av
statens medel*

det närmare om de åtgärder för vilka arvode betalas, arvodets storlek, de kostnader som ersätts samt de skäl i anslutning till ärendet och medlaren enligt vilka arvodet kan höjas eller sänkas.

En medlare har rätt att av statens medel få ett skäligt arvode som grundar sig på hur krävande och omfattande uppdraget är, samt ersättning för nödvändiga kostnader. Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs

Denna lag träder i kraft den 20 .

Nådendal den 8 augusti 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

*Bilaga
Utkast till förord-
ning*

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om rättshjälp

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning från justitieministeriet *ändras* i statsrådets förordning av den 23 maj 2002 om rättshjälp (388/2002) 7 § samt *upphävs* 2 § 3 mom., 15 och 16 § som följer:

7 §

Rättshjälpstagaren ska betala en tilläggs-självrisk om han eller hon har depositioner eller annan med dem jämförbar lätt realiserbar förmögenhet till ett värde som överstiger 5 000 euro. Tilläggssjälvrisk är hälften av de depositioner och motsvarande förmögenhet som överstiger 5 000 euro. I bouppteckningsärenden bestäms tilläggssjälvrisk enligt 17 §.

En ägarbostad som är familjens stadigvarande bostad eller en ägarbostad som används för fritidsboende och en bil som är nödvändig för arbete eller arbetsresor beaktas inte, om deras värde står i skälig proportion

till familjens storlek och behovet att köra till och från arbetet. Egendom med anknytning till näringsverksamhet eller idkande av lantbruk är inte lätt realiserbar förmögenhet, om näringsverksamheten eller idkandet av lantbruk orsakas betydande men av försäljning av egendomen i fråga.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Förordningen tillämpas då rättshjälp beviljas efter nämnda datum.

*Bilaga
Utkast till förord-
ning*

Justitieministeriets förordning

om medlarens arvode och kostnadsersättning i ett ärende som gäller verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med justitieministeriets beslut föreskrivs med stöd av 31 § i lagen av den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt, sådan denna paragraf lyder i lag /2008:

1 §

Tillämpningsområde

Arvodet och ersättningen till en medlare som avses i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt bestäms enligt de grunder som föreskrivs i denna förordning.

2 §

Grundarvode

Grundarvode betalas för en medling som i fråga om kravnivå och arbetsmängd är sedvanlig, där det har förordnats två medlare och medlingen gäller högst två barn.

Grundarvode omfattar att sätta sig in i ärendet, telefonkonferenser, att träffa föräldrarna och barnen, att avfatta en medlingsrapport samt övriga åtgärder som medlingen förutsätter.

Storleken för medlarens grundarvode är 800 euro.

3 §

Ökat arvode

Medlarens grundarvode ökas med högst 30 %, om en eller flera av följande ökningsgrunder uppfylls:

1) det finns flera än två barn,
2) det har förordnats endast en medlare i ärendet,

3) medlingen har varit särskilt krävande eller till sin arbetsmängd särskilt omfattande eller om det har varit nödvändigt att utföra medlingen på ett främmande språk,

4) det har varit nödvändigt att utföra medlingen huvudsakligen utanför den normala arbetstiden av orsaker som inte beror på medlaren,

5) medlingsrapporten har kompletterats av orsaker som inte beror på medlaren, eller

6) medlingen har fortsatt på begäran av domstolen.

Grundarvode kan ökas med mera än 30 %, om uppdraget bedömt som en helhet är exceptionellt krävande.

4 §

Nedsatt arvode

Medlarens arvode bestäms lägre än grundarvode, om

1) medlaren har förordnats medan medlingsförfarandet pågår,

2) medlingen har varit exceptionellt kort, eller

3) det vid skötseln av ärendet har observerats underlåtelser eller brister som beror på medlaren.

5 §

Fortsatt medling

För medling som har fortsatts på begäran av utsökningsmannen betalas enligt domstolens prövning 200—300 euro.

6 §

Arvode för hörande

Om domstolen har kallat medlaren att höras vid sammanträde, betalas till honom eller henne ett arvode på 100 euro, om hörandet jämte resor har varat i högst tre timmar. Om behandlingen jämte resor har varat i över tre timmar, betalas i arvode dessutom 20 euro per timme.

7 §

Ersättning för kostnader

Kostnader som ersätts är rese- och inkvarteringskostnader, post-, telefon- och kopieringskostnader som är större än vanligt samt övriga direkta kostnader.

Sedvanliga post-, telefon- och kopieringskostnader ingår i arvodet.

På ersättning av rese- och inkvarteringskostnader tillämpas statens resestadga. Dagtraktamente betalas dock inte.

8 §

Mervärdesskatt

Arvodena enligt denna förordning innehåller inte mervärdesskatt. Om medlaren är

mervärdesskatteskyldig läggs mervärdesskattens belopp till arvodet.

9 §

Räkning

Medlaren ska till domstolen ge in en räkning i två exemplar där det ska utredas:

- 1) ett specificerat yrkande på arvode,
- 2) ökningsgrunden, om medlaren anse att arvodet ska ökas,
- 3) de yrkade kostnadsersättningarna,
- 4) när det gäller hörande i domstolen en anmälan om hur lång tid som har gått åt för hörandet jämte resor,
- 5) beloppet för mervärdesskatten och en specifikation av de poster som är mervärdesskattefria, samt
- 6) näringsidkaren namn, FO-nummer och banförbindelse eller, om arvodet betalas till medlaren personligen, medlarens personbe-teckning, beskattningskommun och bankför-bindelse.

10 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Förordningen tillämpas på medling angående vilken förordnande har getts efter det att denna förordning har trätt i kraft.

Genom denna förordning upphävs justitie-ministeriets föreskrift om medlarens arvode och kostnadsersättning i ett ärende som gäller verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (27.11.1996, 4133/161/96)

*Bilaga
Parallelltexterna*

1.

Lag

om ändring av rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 13 § 2 mom.,
ändras 3 §, 5 § 2 mom., 10 § 1 mom., 11 § 1 mom., 13 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18 § 1 och
2 mom., 20 § 2 och 3 mom., 21 § 2 mom., 22 § 1 mom. samt 24 § 1 mom., av dem 3 § sådan
den lyder delvis ändrad i lag 972/2004, samt
fogas till lagen nya 3 a och 3 b § som följer:

Gällande lydelse

3 §

De ekonomiska förutsättningarna för rätts- hjälp

Rättshjälp ges på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bedöms genom att en kalkyl görs över de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*). Kalkylen utarbetas på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter, *förmögenhet* och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden.

Rättshjälp beviljas den vars disponibla medel inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom statsrådets förordning bestäms närmare om de inkomster och utgifter som skall beaktas, om hur förmögenhet och underhållsskyldighet inverkar på beräkandet av de disponibla medlen samt om de grunder som iakttas när självriskandelen för rättshjälpstagaren fastställs. För juridisk rådgivning i liten skala tas ingen självriskandel ut.

En sökande beviljas rättshjälp utan hinder av de gränsvärden som gäller för disponibla

Föreslagen lydelse

3 §

De ekonomiska förutsättningarna för rätts- hjälp

Rättshjälp ges på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bedöms på *basis av de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (disponibla medel) och förmögenheten. De disponibla medlen* räknas ut på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden *eller i ett registrerat partsförhållande. Om sökanden är misstänkt eller svarande i ett brottmål eller om makarna är varandras motparter eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, bestäms rättshjälpen enbart på basis av sökandens ekonomiska ställning.*

Rättshjälp beviljas den vars disponibla medel *och förmögenhet* inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms närmare om de inkomster och utgifter som ska beaktas samt om hur underhållsskyldighet inverkar på beräkandet

medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnads-kostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande har hemvist eller är bosatt.

Rättshjälp beviljas inte om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. I rättshjälpsbeslutet skall fastställas ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp dock även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

av de disponibla medlen, *om beaktande av förmögenheten* samt om de grunder som iaktas när självriskandelen för rättshjälpstagaren fastställs.

En sökande beviljas rättshjälp trots de gränsvärden som gäller för disponibla medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnads-kostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande är bosatt eller har hemvist.

3 a §

Juridisk rådgivning i liten skala

Sökandens ekonomiska ställning behöver inte redas ut när sökanden ges juridisk rådgivning i liten skala per telefon eller med hjälp av något annat medel för elektronisk distanskommunikation. För ekonomisk rådgivning i liten skala tas någon självriskandel inte ut.

3 b §

Inverkan av en rättsskyddsförsäkring på rättshjälpen

Rättshjälp beviljas inte, om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol *kan domstolen dock bevilja rättshjälp* till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet har fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet. *En förutsättning för detta är att sökanden lägger*

fram rättshjälpsbyråns utredning omr sina ekonomiska förhållanden och en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandling- en av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst etthundra timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen skall fortsätta, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd samt ärendets art och omfattning. Domstolen skall då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet.

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst åttio timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. *En förutsättning för detta är att rättshjälpstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts.*

10 §

Ansökan om rättshjälp

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Rättshjälp kan sökas under varje fas av behand-

10 §

Ansökan om rättshjälp

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Sökanden ska lägga fram en utredning om sina

lingen av ett ärende till dess att ett ärende som behandlas i domstol har vunnit laga kraft eller behandlingen av ett annat ärende har avslutats. Ansökan kan göras muntligen eller skriftligen. Sökanden skall lägga fram en utredning om sina ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning som skall läggas fram om de ekonomiska förhållandena och om saken.

ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Rättshjälpsbyrån kan godkänna också en ansökan som sökandens biträde gör för sökandens räkning. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning om de ekonomiska förhållandena och om saken som ska läggas fram.

11 §

Beviljande av rättshjälp

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Rättshjälp kan sökas under varje fas av behandlingen av ett ärende till dess att ett ärende som behandlas i domstol har vunnit laga kraft eller behandlingen av ett annat ärende har avslutats. Ansökan kan göras muntligen eller skriftligen. Sökanden skall lägga fram en utredning om sina ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning som skall läggas fram om de ekonomiska förhållandena och om saken.

11 §

Beviljande av rättshjälp

Rättshjälpsbyrån beslutar om beviljandet av rättshjälp, om inte något annat föreskrivs i denna eller någon annan lag. Om ett offentligt rättsbiträde är jävigt i huvudsaken, ska den som ansöker om rättshjälp anvisas att lämna in sin ansökan till en annan rättshjälpsbyrå. På sökandens begäran kan beslutet dock fattas vid rättshjälpsbyrån i fråga, om inte omständigheterna kräver att ärendet överförs. Det offentliga rättsbiträde som biträder motparten får dock inte avgöra ansökan om rättshjälp. *Beslutet får sändas under den kontaktadress som sökanden har uppgett. Om inte något annat visas, anses sökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen från det beslutet postades.*

13 §

När rättshjälpen börjar och dess varaktighet

Rättshjälp kan beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. Rättshjälpen gäller i alla rättsinstanser där ärendet behandlas.

13 §

När rättshjälpen börjar och dess varaktighet

Rättshjälp kan beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. *Om ansökan har gjorts först efter det att ärendet har avgjorts vid domstolen, gäller rättshjälpen dock inte åtgärder som har föregått avgörandet.* Rättshjälpen gäller från beviljandet i alla rättsinstanser där ärendet behandlas.

17 §

Arvode och kostnadsersättning till ett privat biträde

För ett privat biträde fastställs ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna och tidsspillan samt ersättning för kostnader. Arvodet och kostnadsersättningen betalas av statens medel minskade med självriskandelen enligt 20 §. För att arvodet skall kunna bestämmas skall biträdet lägga fram *rätts-hjälpsbeslutet* och en detaljerad utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och om sina kostnader. I brottmål skall allmänna åklagaren yttra sig om yrkandet på arvode och ersättning, om det med hänsyn till yrkandets belopp eller annars finns orsak till detta. Om en person som inte allmänt sköter advokatuppdrag vid domstolen i fråga har förordnats till biträde, ersätts tilläggskostnaderna för resor samt tidsspillan endast om det är motiverat att ett sådant biträde anlitas. Närmare bestämmelser om grunderna för biträdenas arvoden och ersättningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 §

Arvode och kostnadsersättning till ett privat biträde

För ett privat biträde fastställs ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna *enligt tidsåtgång och för tidsspillan med anledning av nödvändiga resor* samt ersättning för kostnader. Arvodet och kostnadsersättningen betalas av statens medel minskade med självriskandelen enligt 20 §. För att arvodet ska kunna bestämmas ska biträdet lägga fram en detaljerad utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och om sina kostnader, *om det inte är onödigt att lägga fram en sådan utredning. Om avsikten är att utredningen ska behandlas vid muntlig förhandling i domstolen, ska biträdet i god tid och senast vardagen före rättegångsdagen till domstolen och vid behov till motparten ge en utredning över sina åtgärder och kostnader dittills.* I brottmål ska allmänna åklagaren yttra sig om yrkandet på arvode och ersättning, om det med hänsyn till yrkandets belopp eller annars finns orsak till detta. Om en person som inte allmänt sköter advokatuppdrag vid domstolen i fråga har förordnats till biträde, ersätts tilläggskostnaderna för resor och tidsspillan endast om det är motiverat att ett sådant biträde anlitas. Genom förordning av statsrådet *föreskrivs det närmare om de åtgärder för vilka arvode betalas, storleken av timarvodet, minimiarvodet för ett enskilt ärende, de kostnader som ersätts samt de skäl i anslutning till ärendet och biträdet enligt vilka arvodet kan höjas eller sänkas. Genom förordning av statsrådet kan det också föreskrivas om på vilket sätt utredningen om arvodesersättnings- och kostnadsersättningsyrkanden ska presenteras för domstolen samt om när någon utredning om åtgärder inte behöver ges.*

18 §

Bestämmande av arvoden och ersättningar

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av

18 §

Bestämmande av arvoden och ersättningar

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av

statens medel skall betalas till ett privat biträde, ett vittne och en tolk samt de ersättningar som skall betalas till rättshjälpsstagaren.

Arvodet och ersättningen till ett biträde bestäms av domstolen när biträdets uppdrag vid domstolen upphör. Om rättshjälpen först när behandlingen av huvudsaken i en lägre rättsinstans har upphört beviljas så att den gäller åtgärder som har vidtagits i denna instans, bestämmer fullföljdsdomstolen biträdets arvode och ersättning också för de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. Om ändringssökandet inte slutförs, bestäms arvodet och kostnadsersättningen dock av den domstol som sist har behandlat saken. Om uppdraget fortgår en längre tid, kan arvodet och ersättningen bestämmas halvårsvis eller av särskilda skäl också för en kortare tid. Av särskilda skäl kan det förordnas att förskott skall betalas till biträdet för avsevärda kostnader som han eller hon har haft i uppdraget.

statens medel ska betalas till ett privat biträde, ett vittne och, *om rättshjälpsstagaren inte annars enligt lag har rätt till kostnadsfri tolkhjälp*, en tolk samt de ersättningar som ska betalas till rättshjälpsstagaren. *Angående arvodet och ersättningen ges ett särskilt beslut separat från avgörandet i huvudsaken.*

Arvodet och ersättningen till ett biträde bestäms av domstolen när biträdets uppdrag vid domstolen upphör. *Om rättshjälp har sökts innan ärendet är avgjort vid domstol men rättshjälpsbyrån beslutar bevilja rättshjälp först efter detta och ändring har sökts i huvudsaken eller om fullföljdsdomstolen godkänner besväret som anförts över begäran om avgörande och huvudsaken inte längre är anhängig i en lägre instans*, bestämmer fullföljdsdomstolen biträdets arvode och ersättning också för de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. *I annat fall bestäms arvodet och kostnadsersättningen av den domstol som senast har behandlat saken.* Om uppdraget fortgår en längre tid, kan arvodet och ersättningen bestämmas halvårsvis eller av särskilda skäl också för en kortare tid. Av särskilda skäl kan det förordnas att förskott ska betalas till biträdet för avsevärda kostnader som han eller hon har haft i uppdraget.

20 §

Fastställande av självriskandelen

När ett privat rättsbiträde har lämnat rättshjälp mot partiell ersättning i ett ärende som har behandlats i domstol, skall den domstol som avses i 18 § 2 mom., efter att ha gett rättshjälpsstagaren tillfälle att yttra sig om räkningen är korrekt, ålägga rättshjälpsstagaren att till biträdet betala självriskandelen för rättshjälpen, samtidigt som domstolen bestämmer det arvode som skall betalas till biträdet av statens medel. I övriga fall fastställer rättshjälpsbyrån självriskandelen.

På den självriskandel som enligt domen skall betalas till ett privat rättsbiträde skall på yrkande fastställas en i 4 § 3 mom. räntelagen (633/1982) avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter dagen för domen.

20 §

Fastställande av självriskandelen

När ett privat rättsbiträde har lämnat rättshjälp mot partiell ersättning i ett ärende som har behandlats i domstol, ska den domstol som avses i 18 § 2 mom., efter att ha gett rättshjälpsstagaren tillfälle att yttra sig om räkningen är korrekt, ålägga rättshjälpsstagaren att till biträdet betala självriskandelen för rättshjälpen, samtidigt som domstolen bestämmer det arvode som ska betalas till biträdet av statens medel. *Möjlighet att yttra sig om en räkning är korrekt behöver inte ges, om rättshjälpsstagaren har godkänt räkningen.* I övriga fall fastställer rättshjälpsbyrån självriskandelen.

På den självriskandel som enligt domen ska betalas till ett privat rättsbiträde ska på *begäran* fastställas en i 4 § 1 mom. i räntelagen

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(633/1982) avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter dagen för domen.

21 §

21 §

*Indrivning av ersättning genom utsökning och dröjsmålsränta**Indrivning av ersättning genom utsökning och dröjsmålsränta*

Om den självriskandel som tillfaller staten eller rättshjälpsavgiften inte har betalats på förfallodagen, får på det försenade beloppet tas ut en i 4 § 3 mom. räntelagen avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten eller en räkning har sänts till den betalningsskyldige.

Om den självriskandel som tillfaller staten eller rättshjälpsavgiften inte har betalats på förfallodagen, får på det försenade beloppet tas ut en i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten eller en räkning har sänts till den betalningsskyldige.

22 §

22 §

*Ersättningsskyldighet för rättshjälpstagarens motpart**Ersättningsskyldighet för rättshjälpstagarens motpart*

Om rättshjälpstagarens motpart enligt 21 kap. rättegångsbalken, 9 kap. lagen om rättegång i brottmål eller 13 kap. förvaltningsprocesslagen skulle vara skyldig att helt eller delvis ersätta rättshjälpstagarens rättegångskostnader, skall motparten åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten för de kostnader i saken som det med stöd av denna lag har bestämts att skall betalas av statens medel och för det uppskattade arvodet till det offentliga rättsbiträdet jämte i 4 § 3 mom. räntelagen avsedd dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten.

Om rättshjälpstagarens motpart enligt 21 kap. i rättegångsbalken, 9 kap. i lagen om rättegång i brottmål eller 13 kap. i förvaltningsprocesslagen skulle vara skyldig att helt eller delvis ersätta rättshjälpstagarens rättegångskostnader, ska motparten åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten för de kostnader i saken som det med stöd av denna lag har bestämts att ska betalas av statens medel och för det beräknade arvodet till det offentliga rättsbiträdet jämte i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten.

24 §

24 §

*Prövning i domstol av rättshjälpsbyråns beslut**Prövning i domstol av rättshjälpsbyråns beslut*

Ett beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får föras till domstol för prövning (*begäran om avgörande*). Begäran om avgörande skall framställas inom 30 dagar från delfäendet av rättshjälpsbyråns

Ett beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får föras till domstol för prövning (*begäran om avgörande*). Begäran om avgörande ska framställas inom 30 dagar från delfäendet av rättshjälpsbyråns

beslut. I ett ärende som behandlas i domstol kan begäran om avgörande dock framställas ända till dess att avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft. Begäran om avgörande skall tillställas den rättshjälpsbyrå som har fattat beslutet. Begäran skall framställas skriftligen och i den skall uppges det beslut av rättshjälpsbyrån som begäran gäller samt till vilka delar och på vilken grund sökanden är missnöjd med beslutet.

beslut, *dock innan avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft*. Begäran om avgörande ska tillställas den rättshjälpsbyrå som har fattat beslutet. Begäran ska framställas skriftligen och i den ska *det* uppges det beslut av rättshjälpsbyrån som begäran gäller samt till vilka delar och på vilken grund sökanden är missnöjd med beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På rättshjälp som beviljats före lagens ikraftträdande tillämpas 3 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande. På sådan rättshjälp tillämpas inte 3 b §.

På rättshjälp som någon ansökt om före denna lags ikraftträdande, tillämpas 13 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande.

2.

Lag**om ändring av 2 kap. 4 och 10 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 11 juli 1997 om rättegång i brottmål (689/1997) 2 kap. 4 § 1 och 3 mom. och 10 § 1 mom., av dem 2 kap. 4 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 260/2002 och 2 kap. 10 § 1 mom. sådant det lyder i lag 243/2006, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 kap.

Om biträdande av part**Om biträdande av part**

4 §

4 §

En försvarare, ett målsägandebiträde och en stödperson förordnas av den domstol där brottmålet är anhängigt eller där det kan anhängiggöras. Ett förordnande kan på de villkor som bestäms i 13 § 1 och 2 mom. rättshjälpslagen ges retroaktivt så att det gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i målet. Om behandlingen av målet har avslutats och den tid som har bestämts för sökande av ändring inte ännu har gått ut, ges ovan nämnda förordnanden av den domstol som senast har behandlat målet.

En försvarare, ett målsägandebiträde och en stödperson förordnas av den domstol där brottmålet är väckt eller där det kan väckas. Förordnandena kan på de villkor som bestäms i 13 § 1 mom. i rättshjälpslagen ges retroaktivt så att det gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i målet. Om behandlingen av målet har avslutats och den tid som har bestämts för sökande av ändring inte ännu har gått ut, ges ovan nämnda förordnanden av den domstol som senast har behandlat målet.

Om förutsättningarna för förordnande av försvarare enligt 1 § upphör, förfaller förordnandet till försvarare. Beträffande återkallande av en försvarares, ett målsägandebiträdes och en stödpersons förordnande gäller i tillämpliga delar vad som i rättshjälpslagen bestäms om biträde.

Om förutsättningarna enligt 1 § för förordnande av försvarare upphör, förfaller förordnandet till försvarare, *om inte domstolen på grund av svarandens rättssäkerhet av särskilda skäl beslutar annat*. Beträffande återkallande av en försvarares, ett målsägandebiträdes och en stödpersons förordnande gäller i tillämpliga delar vad som i rättshjälpslagen bestäms om biträde.

10 §

10 §

Till en försvarare och ett målsägandebiträde som förordnats enligt detta kapitel betalas av statens medel arvode och ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 17 och 18 § i rättshjälpslagen bestäms om arvode och ersättning till biträden. Till en stödperson som förordnats enligt detta kapitel

Till en försvarare och ett målsägandebiträde som förordnats enligt detta kapitel betalas av statens medel arvode och ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 17 och 18 § i rättshjälpslagen bestäms om arvode och ersättning till biträden. *En svarande för vilken det har förordnats en försva-*

samt till ett vittne som har åberopats av en svarande som har fått en försvarare och till ett vittne som har åberopats av en målsägande som har fått ett biträde betalas ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av det som i 18 § i rättshjälpslagen bestäms om ersättning.

rare eller en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde befrias från skyldigheten att betala de avgifter som avses i 4 § 1 mom. 3 punkten i rättshjälpslagen. En svarande som har fått en försvarare och en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde ersätts för bevisningskostnader med iakttagande av vad som föreskrivs i 4 § 2 mom. i rättshjälpslagen. Till en stödperson som förordnats enligt detta kapitel samt till ett vittne som har åberopats av en svarande som har fått en försvarare och en målsägande som har fått ett rättegångsbiträde betalas ersättning med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972).

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om statliga rättshjälpsbyråer**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 april 2002 om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) 1 och 2 §, 3 § 3 mom., 4 § samt 12 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Staten har rättshjälpsbyråer som ger rätts-hjälp. Rättshjälpsbyråerna utför de uppgifter som enligt rättshjälpslagen (257/2002) eller bestämmelser i någon annan lag eller i förordning ankommer på dem. *En rättshjälpsbyrå kan ha en filialbyrå eller en filialmottagning.*

2 §

Genom förordning av justitieministeriet bestäms om i vilka kommuner det finns rätts-hjälpsbyråer samt deras filialbyråer och filialmottagningar. Innan ändringar görs skall de kommuner höras som avgörandet gäller.

3 §

De ledande offentliga rättsbiträdena och de offentliga rättsbiträdena utnämns av justitieministeriet.

4 §

Varje hovrätts domkrets utgör ett rätts-hjälpsdistrikt, inom vilket finns en direktör för rättshjälpsverksamheten. Direktören för rättshjälpsverksamheten skall svara för att utbudet av rättshjälpsstjänster är jämnt fördelat inom rättshjälpsdistriktet. Direktören för rättshjälpsverksamheten är samtidigt ledande

Föreslagen lydelse

1 §

Staten har rättshjälpsbyråer som ger rätts-hjälp. Rättshjälpsbyråerna utför de uppgifter som enligt rättshjälpslagen (257/2002) eller bestämmelser i någon annan lag eller i förordning ankommer på dem.

2 §

Rättshjälpsbyråerna är belägna i rätts-hjälpsdistrikt, som bildas enligt det regionala behovet av rättshjälpsstjänster. En rättshjälpsbyrå kan vid behov ha flera än ett verksamhetsställe. I fråga om rättshjälpsdistrikt och rättshjälpsbyråernas verksamhetsställen föreskrivs närmare genom förordning av justitieministeriet. Innan det utfärdas bestämmelser om verksamhetsställes placering ska de kommuner höras som saken gäller.

3 §

Justitieministeriet utnämner de ledande offentliga rättsbiträdena. *Det ledande offentliga rättsbiträdet utnämner de offentliga rättsbiträdena.*

4 §

Inom varje rättshjälpsdistrikt ska det finnas en direktör för rättshjälpsverksamheten. Direktören för rättshjälpsverksamheten ska svara för att utbudet av rättshjälpsstjänster är jämnt fördelat inom rättshjälpsdistriktet. Direktören för rättshjälpsverksamheten är samtidigt ledande offentligt rättsbiträde vid en

offentligt rättsbiträde vid en rättshjälpsbyrå. När direktören för rättshjälpsverksamheten sköter ett enskilt uppdrag skall på honom eller henne tillämpas vad som bestäms om offentligt rättsbiträde.

12 §

Ledande offentliga rättsbiträdet kan skriftligen förordna en medlem av kanslipersonalen att avgöra rättshjälpsansökningar i klara fall, om rättshjälp beviljas i enlighet med ansökan.

rättshjälpsbyrå. När direktören för rättshjälpsverksamheten sköter ett enskilt uppdrag ska på honom eller henne tillämpas vad som *föreskrivs* om offentligt rättsbiträde.

12 §

Ledande offentliga rättsbiträdet kan skriftligen förordna en medlem av kanslipersonalen att avgöra rättshjälpsansökningar i klara fall. *Om avgörandet av ansökan lämnar rum för tolkning ska ansökan överlämnas till ett offentligt rättsbiträde för avgörande.*

Denna lag träder i kraft den _____

20 .

4.

Lag**om ändring av lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen av den 29 mars 1974 om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar (269/1974) 1 d §, sådan den lyder i lag 265/2002, samt
fogas till 1 a §, sådan den lyder i lag 891/1980 och i nämnda lag 265/2002, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 a §

Om en polisman, en gränsbevakningsman, en tullman, en person som är verksam inom fängvården eller en statsanställd som har satts att upprätthålla ordningen åtalas för lagstridigt tillgripande av maktmedel i tjänsteutövning eller i arbetet eller avkrävs skadestånd på grund av sådant förfarande, skall personen beviljas befrielse från de avgifter och kostnader som avses i 4 § rättshjälpslagen (257/2002). Om det på grund av ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart att personen inte utan biträde på behörigt sätt kan bevaka sin rätt och fördel vid behandlingen av målet, skall på ansökan ett rättegångsbiträde förordnas för honom eller henne.

Vad i 1 mom. är stadgat tillämpas även:

- 1) på annan statsanställd, som har på lag grundad rätt att bruka maktmedel;
- 2) på statsanställd, som åtalas för brott begånget vid framförande av motordrivet fordon vid uttryckning eller som avkrävs skadestånd på grund av sådant brott; och
- 3) på statsanställd lots, som åtalas för fel som skett vid lotsning eller avkrävs skadestånd på grund av sådant fel.

Föreslagen lydelse

1 a §

Om en polisman, en gränsbevakningsman, en tullman, en person som är verksam inom fängvården eller en statsanställd som har satts att upprätthålla ordningen åtalas för lagstridigt tillgripande av maktmedel i tjänsteutövning eller i arbetet eller avkrävs skadestånd på grund av sådant förfarande, skall personen beviljas befrielse från de avgifter och kostnader som avses i 4 § rättshjälpslagen (257/2002). Om det på grund av ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart att personen inte utan biträde på behörigt sätt kan bevaka sin rätt och fördel vid behandlingen av målet, skall på ansökan ett rättegångsbiträde förordnas för honom eller henne.

Vad i 1 mom. är stadgat tillämpas även:

- 1) på annan statsanställd, som har på lag grundad rätt att bruka maktmedel;
- 2) på statsanställd, som åtalas för brott begånget vid framförande av motordrivet fordon vid uttryckning eller som avkrävs skadestånd på grund av sådant brott; och
- 3) på statsanställd lots, som åtalas för fel som skett vid lotsning eller avkrävs skadestånd på grund av sådant fel.

I fråga om rättegångsbiträde, förordnande av rättegångsbiträde samt arvode och ersättning till rättegångsbiträden gäller i tillämpliga delar vad som i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål föreskrivs om försvarare och målsägandebiträden.

1 d §

I fråga om beviljande av de förmåner som avses i 1 a och 1 c § innan målet görs anhängigt och under de olika faserna av målets behandling samt om betalningen av de avgifter och kostnader som nämns i dessa lagrum, om motpartens skyldighet att ersätta staten för dem och om sökande av ändring i ett avgörande som meddelats med stöd av 1 a—1 c § gäller vad som bestäms i rättshjälpslagen.

(upphävs)

Bestämmelserna i 1 a—1 c § tillämpas inte på den som har beviljats rättshjälp enligt rättshjälpslagen.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

5.

Lag**om ändring av 31 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 31 § i lagen av den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

31 §

Ersättning och kostnader som betalas av statens medel

Ersättningar till vittnen och sakkunniga som har hörts på domstolens förordnande, ersättning till läkare eller annan sakkunnig för uppgifter enligt denna lag samt kostnader för medling och för placering av barn enligt 25 § betalas av statens medel.

Till en part betalas i förskott av statens medel också nödvändiga kostnader för resor och uppehålle för läkarundersökning eller annan sakkunnigundersökning enligt 12 § 3 mom., med iakttagande i tillämpliga delar av de stadganden som anges i nämnda lagrum.

De ersättningar och kostnader som avses i denna paragraf skall bäras av staten.

Föreslagen lydelse

31 §

Ersättningar till vittnen och sakkunniga som har hörts på domstolens förordnande, ersättning till läkare eller annan sakkunnig för uppgifter enligt denna lag samt kostnader för medling och för placering av barn enligt 25 § betalas av statens medel.

Till en part betalas i förskott av statens medel också nödvändiga kostnader för resor och uppehålle för läkarundersökning eller annan sakkunnigundersökning enligt 12 § 3 mom., med iakttagande i tillämpliga delar av de stadganden som anges i nämnda lagrum.

En medlare har rätt att av statens medel få ett skäligt arvode som grundar sig på hur krävande och omfattande uppdraget är, samt ersättning för nödvändiga kostnader. Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs det närmare om de åtgärder för vilka arvode betalas, arvodets storlek, de kostnader som ersätts samt de skäl i anslutning till ärendet och medlaren enligt vilka arvodet kan höjas eller sänkas.

De ersättningar och kostnader som avses i denna paragraf ska

Denna lag träder i kraft den 20 .